

2. MORFOLOGIA NOMINAL: Primera declinació

<http://www.ub.edu/hesperialatina/index.html>

Tots els continguts estan registrats amb una llicència Creative Commons

2.1. PRIMERA DECLINACIÓ (temes en -a)

Els mots de la 1a. declinació llatina tenen com a característica principal que la seva arrel o lexema acaba en -a. La darrera lletra del lexema s'anomena **tema** i a aquest s'afegeixen les desinències pròpies de cada cas.

La combinació entre l'última lletra del lexema i la desinència s'anomena '**terminació**', per ex.: el lexema *puēlla* 'nena', tema en -a, unit a la desinència -m, dóna lloc a la terminació -am de l'acusatiu singular.

Els substantius flexionats per aquesta declinació són de gènere **femení** o bé **masculí**:

a) Femení: la gran majoria dels mots. Ex.: *puēlla* 'nena', *uīlla* 'granja', *Hispanīa* 'Hispania'.

b) Masculí:

- Noms d'ofici. Ex.: *nauta* 'mariner', *agricōla* 'pagès', *pirāta* 'pirata'.
- Noms propis d'home. Ex.: *Agrīppa* 'Agripa', *Nērua* 'Nerva'.
- Noms de rius. Ex. *Garūmna* 'Garona', *Sequāna* 'Sena'.

1a. DECLINACIÓ TEMES en -a				1a. DECLINACIÓ TEMES en -a			
SINGULAR				PLURAL			
Cas	Terminacions	f	m	Cas	Terminacions	f	m
N.	-ā	puēll-ā	naut-ā	N.	-ae	puēll-ae	naut-ae
V.	-ā	puēll-ā	naut-ā	V.	-ae	puēll-ae	naut-ae
Ac.	-ām	puēll-ām	naut-ām	Ac.	-ās	puēll-ās	naut-ās
G.	-ae	puēll-ae	naut-ae	G.	-ārūm	puēll-ārūm	naut-ārūm
D.	-ae	puēll-ae	naut-ae	D.	-īs	puēll-īs	naut-īs
Abl.	-ā	puēll-ā	naut-ā	Abl.	-īs	puēll-īs	naut-īs

Observacions:

- Es conserva una terminació arcaica de genitiu del singular acabat en -as que solament es troba en les expressions jurídiques *pāter familiās* 'pare de família', *māter familiās* 'mare de família' i *filīus familiās* 'fill de família'.
- Alguns noms de ciutats o illes presenten un setè cas, anomenat 'locatiu', que assenyala lloc amb noció exclusivament situacional. La desinència de locatiu era -i, però combinat amb el tema de la 1a. declinació donava lloc a la terminació -ae. Ex.: *Rōma-i* > *Rōmae* 'a Roma'.